

Schriftelijke inbreng voor rondetafelgesprek Tweede Kamercommissie Defensie (25 augustus 2021)

Jorrit Kamminga, associate fellow Instituut Clingendael en schrijver van het boek 'Je wordt bedankt, Osama bin Laden: 20 jaar Nederland in Afghanistan (2001-2021)'

Duurzame stabiliteit en veiligheid zijn de afgelopen twintig jaar in Afghanistan een illusie gebleven. Al onze inspanningen hebben twee decennia lang vrede niet dichterbij gebracht. Dat is belangrijk om in het achterhoofd te houden als men naar de huidige (veiligheids)situatie kijkt. De machtsovername door de Talibaan is vreselijk voor de Afghanen, maar niet het startpunt van onveiligheid en instabiliteit. Ook wij hebben, met al onze middelen en een geldkraan die twintig jaar openstond, veel te weinig voor de Afghanen kunnen betekenen.

Dat wil niet zeggen dat de Talibaan nu wel gaan brengen wat wij al die jaren niet hebben kunnen bewerkstelligen. Vooral ook omdat 'de Talibaan' niet bestaat en meer een conglomeraat is van tijdelijke allianties, uiteenlopende lokale (handels)belangen en regionale machtspolitiek. Op de korte termijn lijkt een soort politieke stabiliteit mogelijk onder dit conglomeraat, hoe triest dat ook klinkt vanuit onze idealen en ideeën over democratie, goed bestuur en mensenrechten.

De hoop is nu gevestigd op een gedeelde (overgangs)regering, waarin naast de Talibaan ook andere politici plaatsnemen. Ook dat is vanuit de Nederlandse optiek geen beste uitkomst. Maar laten we eerlijk zijn: zo'n regering zou in ieder geval veel meer een 'Afghaanse oplossing' zijn dan bijvoorbeeld de Nationale Eenheidsregering die de Verenigde Staten in 2014 in het leven riepen.

Maar ook bij een Talibaan-regering, moet Nederland helaas die fragiele politieke stabiliteit wel omarmen. Vooral omdat het alternatief, een massale burgeroorlog, het allerzwartste scenario is voor Afghanistan. Dat betekent ook dat het dichtdraaien van de geldkraan, het stopzetten van ontwikkelingshulp en diplomatieke betrekkingen (nu het 'praten met de Talibaan' waar we achttien jaar lang helaas niet aan deden) de veiligheid en stabiliteit niet ten goede zal komen. We moeten Afghanistan blijven steunen, vooral vanwege de Afghanen, niet vanwege het regime.

In de huidige situatie wordt vooral bericht over het verzet in de Panjshir-vallei en op een aantal andere plekken in Afghanistan. Ik denk dat we daarmee vooral naar de verkeerde plaatsen kijken. Dat verzet is vooral symbolisch – en in die zin ook heel belangrijk – maar in het grotere plaatje gaat het mijns inziens juist om de plekken die door de Talibaan al wel veroverd zijn. De snelle opmars van de Talibaan was vooral het resultaat van slim onderhandelen en deals sluiten met lokale machtshebbers. Al die lokale en regionale leiders, lokale groepen en stammen moeten nu iets terug zien voor hun politieke steun. Ze zullen op de korte termijn profijt willen trekken uit de machtsomwenteling. Als de beloning te lang uitblijft – of voor de ene groep wel en de andere niet beschikbaar wordt – zal het tijdelijke cement van het politieke conglomeraat weer verdwijnen. Dan zal het geweld weer oplaaien en de burgeroorlog dichterbij komen.

Terwijl de nadruk voor Nederland op de korte termijn terecht ligt op evacuatie, moet dat niet het trieste einde zijn van onze betrokkenheid en onze morele plicht om Afghanen te helpen om veiligheid en stabiliteit duurzaam te verbeteren. De afgelopen twintig jaar hebben aangetoond dat dit alleen mogelijk is met een politieke oplossing. Nu er voorlopig geen nieuw vredesproces is, moet Nederland alle contacten en fora aangrijpen om te blijven praten met de Talibaan en andere groepen, en met iedereen in Afghanistan en de regio die maar enigszins invloed heeft om een politieke oplossing dichterbij te brengen. Juist nu met de terugtrekking van de Nederlandse en internationale militairen een einde is gekomen aan de dominante militaire aanpak van de afgelopen twintig jaar, kan en moet een politieke oplossing op zichzelf komen te staan.